

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка (Суми)
кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
Департамент соціального захисту населення
Сумської обласної державної адміністрації
Служба у справах дітей Сумської обласної державної адміністрації
Сумський обласний центр соціальних служб
Громадська організація «Ліга сучасних жінок»
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Суми)
кафедра педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту
Київський університет імені Бориса Грінченка (Київ)
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля (Сєвєродонецьк)
кафедра практичної психології та соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів)
кафедра соціальної роботи
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (Ніжин)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
Черкаський державний технологічний університет (Черкаси)
кафедра соціального забезпечення
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (Тернопіль)
кафедра соціальної роботи, спеціальної освіти і менеджменту соціокультурної діяльності
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (Харків)
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Криворізький державний педагогічний університет (Кривий Ріг)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
Природничо-гуманітарний університет імені Яна Длугоша
(Ченстохова, Республіка Польща)
кафедра соціальної політики, соціальної роботи і туризму
Молдовський державний університет (Кишинів, Республіка Молдова)
докторська школа соціальних і педагогічних наук

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ГРОМАДИ

Матеріали
III Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю

01-02 червня 2021 року, м. Суми

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка
(протокол № 13 від 22.06.2021 р.)*

Редакційна колегія:

- А.О. Полянничко* – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А.С. Макаренка;
О.М. Полякова – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А.С. Макаренка, голова ГО «Ліга сучасних жінок»;
О.В. Знобей – викладач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А.С. Макаренка;
Є.В. Стеценко – старший лаборант кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А.С. Макаренка.

С69 Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (01-02 червня 2021 року, м. Суми). – Суми : ФОП Цьома С.П., 2021. – 310 с.

Збірник містить матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади».

У збірнику розглядаються технології соціально-педагогічної, психологічної, корекційної та соціокультурної підтримки сім'ї і дитини у вітчизняному та зарубіжному контексті; партнерство державних та громадських організацій у сфері надання соціальних послуг сім'ї та дитині; гендерний підхід як засіб оптимізації соціальної підтримки і соціально-правового захисту сім'ї та дитини; підготовка фахівців соціальної та соціокультурної сфери до соціальної підтримки сім'ї та дитини.

УДК 316.356.2:316.61:37.013.42(063)

© Колектив авторів, 2021

© ФОП Цьома С.П., 2021

Знобей О. В.	
ЗМІСТ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ.....	143
Іванченко К. Б., Знобей О. В.	
ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З СІМ'ЯМИ, ЩО ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ.....	146
Іонова І. М.	
ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ..	149
Коцур І. В., Гончаренко О. В.	
ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКІВ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ ДО САМОСТІЙНОГО ЖИТТЯ.....	151
Кривоконь Н. І., Оксененко І. О.	
ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ (з досвіду роботи Дитячої програми Благодійної організації «Харківський єврейський благодійний фонд «Хесед - Шааре Тиква»»)	155
Кустенко К. Ю., Рижанова А.О.	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ НЕГАТИВНИХ ЗВИЧОК СЕРЕД ПІДЛІТКІВ В ЗЗСО	158
Лісовець О. В.	
ВИХОВАННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ	162
Луць К. О.	
ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СОЦІАЛЬНІЙ ПОСЛУЗІ ПАТРОНАТУ	164
Обухова К. О.	
СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ПІД ЧАС ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	167
Полякова К. М., Василенко О. М.	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОЛЕКТОРІЯ В ПРОФІЛАКТИЦІ ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН ПІДЛІТКАМИ	170
Полякова О. М., Пономаренко Л. І.	
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЛІГА СУЧАСНИХ ЖІНОК» ЯК ОСЕРЕДОК СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В СУМСЬКОМУ РЕГІОНІ	173
Потьомкіна Н. З.	
МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНА КОМАНДА З СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	176
Размолодчикова І. В.	
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ІНТЕРАКТИВНИЙ ТЕАТР ЯК МЕТОД СОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ.....	179
Романова І. А.	
СОЦІАЛЬНА ТЕРАПІЯ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ІГРАМИ	182
Руденко Н. В., Клочко О. О.	
АНАЛІЗ ПРОФІЛАКТИЧНИХ ПРОГРАМ З ПОДОЛАННЯ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	184

Салата К. О.	
ЗМІСТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	188
Романова І. А., Сарнавський М. О.	
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ІГРИ В КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНИХ ПРОГРАМАХ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ.....	190
Єсіна Н. О., Сініченко А. С.	
ТЕХНОЛОГІЯ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ В УЧНІВСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	193
Хаврат К. А.	
ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	196
Хлебнік С. Р.	
МЕТОДИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ІЗ СІМЕЙ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ НА СХОДІ УКРАЇНИ.....	201
Шеплякова І. О., Новицька А. О.	
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	204
Секція 3. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ	
Блискун О. О.	
СІМ'Я ЯК СУБ'ЄКТ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОСТОРИ ГРОМАДИ.....	208
Васильєва М. П., Черненко К. Р.	
ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО У СОЦІАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ.....	210
Жигаренко І. Є.	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ.....	212
Завацький Ю. А.	
МЕНЕДЖМЕНТ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ТА ОСВІТНИХ ПОСЛУГ ДИТИНИ.....	214
Калаур С. М.	
СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАГОМИЙ ЧИННИК У ПРОФІЛАКТИЦІ ПІДЛІТКОВОЇ АГРЕСІЇ.....	216
Клименко Ю. А.	
ОРГАНІЗАЦІЯ ЗМІСТОВНОГО ДОЗВІЛЛЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ.....	219
Панасюк В. Ю.	
ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	222

даної послуги, тобто учнів і батьків. Потім проаналізували соціокультурні заходи на рівні Центру дитячої творчості та дитячих творчих об'єднань.

Після проведення заходів ми провели повторне анкетування серед батьків і учнів і виявили, що рівень задоволеності став вище, а заходи стали доступнішими.

Крім того, у ході проведеного дослідження було поглиблено поняття соціокультурної діяльності, як самостійної галузі науки, що займається проблемами взаємодії людини з культурними цінностями і організацією дозвілля у вільний час.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Завацька Н.Є., Лосієвська О.Г. *Комунікативні компетенції професіоналізму особистості: виклики часу і нові контексти розвитку* Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Нова українська школа як простір формування ключових компетентностей учасників освітнього процесу», 3 груд. 2020 р., м. Чернівці. Чернівці: ІППОЧО, 2020. С. 193–197.
2. Кирилюк Г.В. *Дитиноцентроване суспільство початку XXI ст.: парадокси розвитку та функціонування*. Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. праць. Педагогічні науки. № 2(33). Запоріжжя: Вид-во ЗНУ, 2019. С. 27–32.
3. Кирилюк Г.В. *Концепт «дитинство» у парадигмі сучасного педагогічного знання: семантико-когнітивний та лінгвокультурологічний аналізи*. Науковий вісник КОГПА. Серія: Педагогіка. Вип. 11. Кременець: ВЦ КОГПА. С. 45–52.
4. Полянничко А.О. *Подієвий менеджмент як чинник інноваційного розвитку соціокультурної сфери*. Педагогічні науки: теорія, історія інноваційні технології. №3-4 (97-98). Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка. 2020. С. 218-227.
5. Полянничко А.О. *Розвиток соціальності чоловічої молоді засобами соціокультурної діяльності в умовах інформаційного суспільства: постановка проблеми. Трансформація соціальної педагогіки та соціальної роботи в культурі інформаційного суспільства: монографія*. Харків: ХДАК, 2019. С. 157-171.

Калаур С. М.,

*доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної роботи,
спеціальної освіти і менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАГОМИЙ ЧИННИК У ПРОФІЛАКТИЦІ ПІДЛІТКОВОЇ АГРЕСІЇ

Нині в Україні можемо спостерігати нестабільність фінансово-економічної й політичної ситуації, що зумовлює знецінення культурних і духовних цінностей. Як результат такої ситуації спостерігається активізація різних форм девіантної поведінки молоді та агресії, зокрема. У підлітковому середовищі стали частими проявами цинізм, жорстокість та ситуативні імпульсивні поведінкові реакції. Така

агресивна поведінка неповнолітніх виступає яскравим показником деформованого стилю життя та виховання і відтворює одну з найгостріших соціально-психологічних проблем сучасного суспільства, яку необхідно якісно подолати.

З огляду на наведені факти, необхідно активно працювати над формуванням загальної культури учнів, при цьому доцільно робити акцент на розвиток творчих здібностей та системно діяти у площині налагодження неконфліктної комунікації в шкільному освітньому середовищі, а також активно працювати над вихованням толерантної особистості. Саме у цьому контексті вагомим потенціалом володіє соціокультурна анімація. А фахівця – менеджера соціокультурної діяльності – який уміє її професійно організувати можемо розглядати як особу, що готовий якісно здійснювати профілактику агресивної поведінки в учнівському середовищі.

Наголосимо на тому, що проблема профілактики негативних проявів у поведінці дітей розглядалася в різних аспектах, зокрема соціально-педагогічні засади вивчали О. Балакірева, О. Безпалько, І. Зверева, Н. Зимівець, Г. Лактіонова, В. Оржеховська. Проблема агресивної поведінки особистості перебуває в полі зору наукових розвідок філософів (Г. Зубань, Н. Чеботарьова), психологів (О. Кочемировська, Л. Семенюк), соціальних педагогів (І. Гайдамашко, С. Гончаренко, І. Доброскок). Особливості проявів агресивної поведінки дітей вивчали І. Мазоха, О. Мізерна, І. Федух та ін. Проте, теоретичні та практичні аспекти профілактики агресивної поведінки на основі використання засобів соціокультурної діяльності ще не стали предметом поглибленого аналізу науковою спільнотою у цілому та фахівцями, які займаються підготовкою майбутніх фахівців спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності.

В основу дослідження було покладено трактування наукової дефініції «агресія» як поведінки, яка спрямована на заподіяння шкоди іншій живій істоті, що має всі підстави уникати подібного із собою поводження. У педагогічному словнику під авторством С. Гончаренко зазначено, що агресивність дітей – це «емоційний стан і риса характеру дитини. Характеризується імпульсивною активністю поведінки, афективними переживаннями – гніву, злості, намаганням заподіяти іншому травму (фізично чи морально)» [1, с. 15]. Як свідчать дослідження психологів агресивність виникає внаслідок незадоволених потреб і бажань підлітків.

Проведений аналіз наукових досліджень дозволи виокремити основних форми агресивної поведінки:

- 1) емоційно-психологічна форма, що включає висміювання, приниження, залякування за допомогою образливих фраз, жартів, пліток;
- 2) фізична форма, яка характеризується застосуванням фізичної сили у формі штовхання, ляпасів, ударів, побиття, заподіяння тілесних ушкоджень;

- 3) сексуальна форма, що передбачає натяки, слова, дії інтимного характеру, сексуальні домагання, примус до порнографії та проституції;
- 4) економічна форма, яка базується на розкраданні, псуванні майна, вимаганні коштів, їжі, одягу, гаджетів, примус до вчинення крадіжки.

Як було з'ясовано, у підлітковому середовищі доволі поширеними є мобінг, хейзинг, боулінг.

Очевидним є факт, що із агресивною поведінкою доволі складно боротися, тому значно більше користі отримуємо від профілактичної діяльності у цій площині. З психолого-педагогічної точки зору, профілактику розуміємо, як дії, які вживаються для недопущення певних відхилень. Тоді як профілактику агресивної поведінки підлітків розглядаємо як різновид соціально-культурної та соціально-педагогічної роботи яка передбачає комплекс діагностичних, педагогічних, психологічних, соціальних та корекційних заходів, що спрямовані на виявлення й подолання деструктивної агресії, а також на формування і розвиток навичок конструктивної взаємодії з однолітками і дорослими у соціальному середовищі.

У цьому контексті саме анімацію, як складову дозвілля, розглядаємо як ефективний спосіб ініціації творчих потреб дитини підліткового віку, що має позитивний вплив на оптимізацію міжособистісних відносин. У методологічному контексті зміст педагогічної анімації трактуємо як сукупність педагогічно організованих взаємодій фахівця менеджера соціокультурної сфери і підлітка під час організації дозвілля, за допомогою яких задовольняються і розвиваються оздоровчо-відпочинкові, культурно-освітні, культурно-творчі потреби та інтереси, а також створюються належні умови для формування соціальної активності без використання агресивних дій.

Засоби анімаційної діяльності, які забезпечують профілактику агресивної поведінки в учнівському середовищі, визначаємо як систему інструментів активного включення підлітків у процес творчої роботи з метою забезпечення контрольованих, соціально комфортних умов життєдіяльності і способів комунікації з іншими. У нашому баченні до найперспективніших засобів анімаційної діяльності доцільно віднести театр, кінотерапію, гуртки, екскурсії, ігротерапію. Ці засоби спрямовані на покращення психоемоційного стану, формування соціально значущих якостей (толерантності, емпатії, гуманізму), подолання негативних емоцій та налагодження безконфліктної взаємодії як зі своїми ровесниками, так і з старшими. З педагогічної точки зору, до основних особливостей використання засобів анімаційної діяльності доцільно віднести: по перше, орієнтацію на самостійний та вільний вибір підлітками форми діяльності; по-друге, урахування їхніх інтересів і захоплень; по-третє, невимушений, нерегламентований характер діяльності; по-четверте, активізація вольових ресурсів, прагнень і життєвих ідеалів дітей з підвищеним рівнем агресії.

У методологічному аспекті, вважаємо за доцільне зробити основний акцент на змістовому забезпеченні соціально-педагогічної профілактики агресивної поведінки підлітків з використанням засобів соціокультурної анімації. Така діяльність, насамперед, базується на:

- проведенні системної діяльності з *педагогічним колективом* (забезпечення професійної готовності педагогічного колективу освітнього закладу до здійснення профілактики агресивної поведінки з використанням засобів соціокультурної анімації);
- налагодженні співпраці з *батьками* (формування у них педагогічної обізнаності у питаннях профілактики агресивної поведінки своїх дітей);
- роботі з підлітками (розвиток практичних умінь та навичок безконфліктної взаємодії з оточуючими і розвиток їх особистісних соціально-важливих якостей (толерантності, гуманізму, емпатії, милосердя) через включення в анімаційну діяльність).

Отже, поширення негативних явищ вимагає підвищеної уваги з боку соціально-культурних інституцій, зокрема залучення засобів соціокультурної анімації. Ефективне та раціональне здійснення профілактики агресивної поведінки учнів на основі організації відпочинку розглядається у якості соціального замовлення, що відповідає запитам сучасності. Майбутні менеджери соціокультурної діяльності у своїй професійній діяльності мають робити акцент на розвиток творчих здібностей у процесі дозвілля. Вважаємо, що засоби соціокультурної анімації дозволяють на якісно новому рівні організовувати дозвілля учнів та здійснювати профілактику агресії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. У. *Український педагогічний словник*. К. : Либідь, 1997. 376 с.

Клименко Ю. А.,

*організатор культурно-дозвілєвої діяльності,
Комунальна установа «Центр учасників бойових дій»
Сумської міської ради*

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗМІСТОВНОГО ДОЗВІЛЛЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Одним із стратегічних загальнонаціональних пріоритетів державної політики України є захист та підтримка сім'ї як важливого соціального інституту. Це стосується і сім'ї військовослужбовця Збройних Сил України, учасника бойових дій, яка посідає одне з провідних місць у соціальному устрої українського суспільства. Адже від вирішення багатьох проблем, що виникли у сучасній сім'ї військовослужбовця, залежить результативність реформ, які здійснюються сьогодні в Збройних Силах, боєздатність держави, а також характер процесів, що відбуваються як усередині, так і за її межами. Важливість соціально-педагогічної роботи з військовослужбовцями і їх